

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.35>

УДК 332.1:330.322(477)

Т. В. Черничко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів,

Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0498-9130>

У. В. Росола,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,

Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7721-2755>

Р. І. Романюк,

аспірант, Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5983-4661>

МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

T. Chernychko,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Economics and

Finance, Mukachevo State University

U. Rosola,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of

Economics and Finance, Mukachevo State University

R. Romaniuk,

Postgraduate student, Mukachevo State University

MECHANISMS FOR ENHANCING INVESTMENT ACTIVITY IN THE REGIONS OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

Метою статті є поглиблений теоретичний і прикладний аналіз механізмів активізації інвестиційної діяльності на регіональному рівні в умовах воєнного стану з метою формування науково обґрунтованих підходів до удосконалення інвестиційної політики в Україні. Проведено аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на регіональному рівні, виявлено регіони з позитивною та негативною динамікою, визначено галузеві та географічні чинники змін. Акцентовано на нерівномірності розподілу інвестицій та релокації бізнесу внаслідок військових дій. Обґрунтовано основні бар'єри, що стримують інвестування, та запропоновано адаптивну систему механізмів активізації інвестиційної діяльності в умовах ризику. Запропоновані заходи орієнтовані на мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів, мінімізацію ризиків і посилення інституційної довіри. Результати дослідження мають практичне значення для формування регіональної інвестиційної політики в кризових умовах.

The purpose of this article is to conduct an in-depth theoretical and applied analysis of the mechanisms for enhancing investment activity at the regional level under martial law conditions, with the aim of developing scientifically grounded approaches to improving investment policy in Ukraine. To achieve this goal, the following research tasks were accomplished: the current state of investment activity in Ukraine's regions under martial law was analyzed; the main barriers, risks, and constraining factors influencing the decline in investment activity during crises were identified; practical recommendations were proposed for forming an adaptive system of mechanisms to stimulate investment activity in the regions, oriented toward risk minimization and mobilization of internal and external resources. The dynamics of foreign direct investment (FDI) at the regional level were examined, and regions with positive and negative trends were identified. Sectoral and geographical determinants of investment flows were highlighted, along with significant business relocations from eastern and southern regions to safer western areas due to the ongoing war. The study identifies key barriers to investment activity, such as security risks, infrastructure destruction, institutional uncertainty, and limited access to capital. In response, a system of adaptive

mechanisms is proposed to stimulate investment activity under high-risk conditions. This system includes institutional support and strategic planning, financial and fiscal instruments, public-private partnership (PPP), human capital and institutional trust, as well as risk mitigation and insurance. The proposed approach aims to mobilize internal and external resources, mitigate investment risks, and foster institutional trust in order to restore and strengthen the regional economic potential. The results have practical significance for shaping regional investment policy under wartime conditions and for post-crisis recovery. Future research is envisaged in the direction of modeling regional recovery scenarios through the lens of investment, taking into account sectoral and territorial priorities.

Ключові слова: *інвестиційна діяльність, регіональна економіка, воєнний стан, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна політика, ризики, публічно-приватне партнерство.*

Keywords: *investment activity, regional economy, martial law, foreign direct investment, investment policy, risks, public-private partnership.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України суттєво ускладнились процеси залучення інвестиційних ресурсів до національної економіки, зокрема на регіональному рівні. Воєнні дії спричиняють руйнування інфраструктури, логістичних ланцюгів, зростання інституційних і безпекових ризиків, що призводить до істотного зниження інвестиційної активності. Водночас, саме інвестиції є ключовим ресурсом для підтримання економічної стійкості та забезпечення основи для післявоєнної відбудови.

Наукова проблема полягає у відсутності цілісної системи механізмів стимулювання інвестиційної діяльності у кризових умовах, здатної оперативно адаптуватись до викликів воєнного часу. Практичне завдання полягає у пошуку інструментів, які дозволили б регіональним органам влади,

бізнесу та інституційним інвесторам забезпечити відновлення інвестпроцесів, незважаючи на високий рівень невизначеності.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у формуванні ефективної інвестиційної політики, орієнтованої на збереження й нарощення економічного потенціалу регіонів, диверсифікацію джерел фінансування та інтеграцію механізмів публічно-приватного партнерства, міжнародної підтримки, цифрових рішень тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі останніх років спостерігається активізація досліджень, присвячених проблематиці інвестиційної політики в умовах війни та відновлення. Дослідники намагаються охопити як загальнонаціональний, так і регіональний виміри, розглядаючи інституційні, правові, економічні та управлінські аспекти залучення інвестицій.

Зокрема, у статті Славкової А. А. та Колісника Д. Р. [1] досліджено реальний стан інвестиційної привабливості України в умовах війни. Автори аналізують динаміку надходження іноземних інвестицій, виокремлюють ключові чинники скорочення інвестпотоків, зокрема інституційні ризики, військову небезпеку та недосконалість нормативного середовища. Особливу увагу приділено діям уряду, спрямованим на покращення інвестиційного клімату, що становить теоретичну базу для розробки механізмів стимулювання інвестиційної активності.

Штань М. у своєму дослідженні [2] акцентує увагу на системному підході до формування державної інвестиційної політики у повоєнний період. Автор визначає ключові завдання інвестиційної політики, серед яких: досягнення стабільного економічного зростання, підтримка підприємництва та формування довіри до державних інститутів. Ці положення створюють основу для подальшого дослідження регіонального рівня реалізації інвестполітики.

У роботі Ащеулової О. М. та співавт. [3] підкреслено потенційні можливості та виклики у сфері залучення інвестицій у післявоєнну відбудову. Окреслено фактори, які стримують приплив капіталу, включаючи нестабільність, дефіцит гарантій безпеки та високі трансакційні витрати. Ці

висновки важливі для формування адаптивних механізмів активізації інвестиційної діяльності в регіонах.

Пишний М. В., Олійник О. А. та Вишневецький Р. А. [4] пропонують інвестиційні моделі відновлення економіки, що ґрунтуються на публічно-приватному партнерстві, стимулюванні інфраструктурних проєктів та залученні міжнародних фінансових інститутів. Запропоновані моделі можуть бути застосовані до регіонального рівня за умови відповідної адаптації.

У контексті воєнного стану, Васаженко Н. О. та співавт. [5] акцентують увагу на необхідності реформування законодавчих механізмів та впровадження страхування інвестицій від воєнних ризиків. Це становить практичне підґрунтя для створення умов мінімізації інвестризиків у прифронтових регіонах.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про наявність теоретичного та емпіричного підґрунтя для розробки механізмів активізації інвестиційної діяльності в умовах воєнного стану. Водночас залишається недостатньо розробленим регіональний аспект адаптації таких механізмів до локальних умов, що визначає напрямок подальших досліджень.

Постановка завдання. Завданням даного дослідження є поглиблений теоретичний і прикладний аналіз механізмів активізації інвестиційної діяльності на регіональному рівні в умовах воєнного стану з метою формування науково обґрунтованих підходів до удосконалення інвестиційної політики в Україні.

Для досягнення цієї мети передбачається вирішення таких наукових завдань: проаналізувати сучасний стан інвестиційної діяльності в регіонах України в умовах воєнного стану; виявити основні бар'єри, ризики та стримувальні чинники, що впливають на зниження інвестиційної активності у кризових умовах; запропонувати практичні рекомендації щодо формування адаптивної системи механізмів активізації інвестиційної діяльності в регіонах, орієнтованої на мінімізацію ризиків і мобілізацію внутрішніх та зовнішніх ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна збройна агресія проти України суттєво вплинула на інвестиційний клімат країни,

спричинивши значні структурні зміни в регіональному розподілі інвестиційної активності.

За даними Національного банку України, станом на 31 грудня 2022 року обсяг прямих іноземних інвестицій (залишків) в економіку України становив 50,99 млрд дол. США. Найбільші обсяги інвестицій були спрямовані в промисловість (41,9%) та оптову і роздрібну торгівлю (16,3%) [6].

Станом на 30.09.2024 року обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) (інструменти участі в капіталі та боргові інструменти) становив 55,440 млрд дол. США [7]. Тобто, можна зробити висновок про покращення тенденції порівняно з першим роком повномасштабного вторгнення.

Найвагоміші обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості – 38,3% та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,6%.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 31,6%, Нідерланди – 20,9%, Швейцарія – 4,3%, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 5,0%, Німеччина – 4,1%, Австрія – 3,6%, Люксембург – 2,0% і Франція – 2,8% [7, 8].

Війна спричинила значну релокацію бізнесу з східних та південних регіонів до західних областей України. Зокрема, у Закарпатській області спостерігається зростання кількості нових підприємств у сферах виробництва солі, меблів та текстилю. У Львівській області активізувалися логістичні, енергетичні, будівельні та ІТ-компанії. У той же час, східні регіони, зокрема Харківська область, зазнали значних руйнувань інфраструктури та втратили значну частину підприємств.

Упродовж періоду повномасштабної війни в Україні більшість регіонів зазнали суттєвого скорочення обсягів ПІІ. Падіння інвестицій охопило понад 80% областей, з найбільш глибокими втратами у прифронтових та промислово орієнтованих регіонах. Водночас лише чотири області продемонстрували позитивну динаміку: Черкаська, Івано-Франківська, Чернігівська і Київська (табл. 1).

Таблиця 1. Зміна обсягів прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у регіонах України за рівнем динаміки (2022 – I півріччя 2024 р.)

Область	Зміна ПІІ, %	Провідні галузі	Країни-інвестори
1. Регіони з позитивною динамікою ПІІ			
Черкаська	+23,5	Сільське господарство	Країни ЄС (+), Швейцарія (+)
Івано-Франківська	+12,6	Сільське господарство	Данія (+), Швейцарія (+)
Чернігівська	+12,6	Сільське господарство, переробка	Кіпр (-), США (+)
Київська	+3,9	Торгівля, переробна промисловість	Австрія (+), Кіпр (-)
2. Регіони зі слабким падінням ПІІ (до -10%)			
Одеська	-0,8	Телекомунікації, ІТ	Німеччина (-), Сінгапур (+), Кіпр (-)
Кіровоградська	-2,3	Будівництво	Нідерланди (-)
Тернопільська	-5,4	АПК, енергетика	Естонія (+), Кіпр (-), Польща (+)
Львівська	-9,7	Енергетика, торгівля	Кіпр (-), Німеччина (+), Польща (+)
3. Регіони з помірним падінням ПІІ (-10% до -30%)			
м. Київ	-10,3	Фінанси, торгівля, нерухомість	Кіпр (-)
Дніпропетровська	-19,2	Добувна, переробна промисловість	Кіпр (-), Німеччина (-), Нідерланди (-)
Вінницька	-21,4	Переробна промисловість	Кіпр (-)
Житомирська	-22,4	Енергетика	Нідерланди (-)
Сумська	-26,8		

та менш ризиковану галузь в умовах війни. Київська область (+3,9%) також має позитивну динаміку за рахунок переробної промисловості та торгівлі, що пов'язано із внутрішньою міграцією бізнесу з Києва.

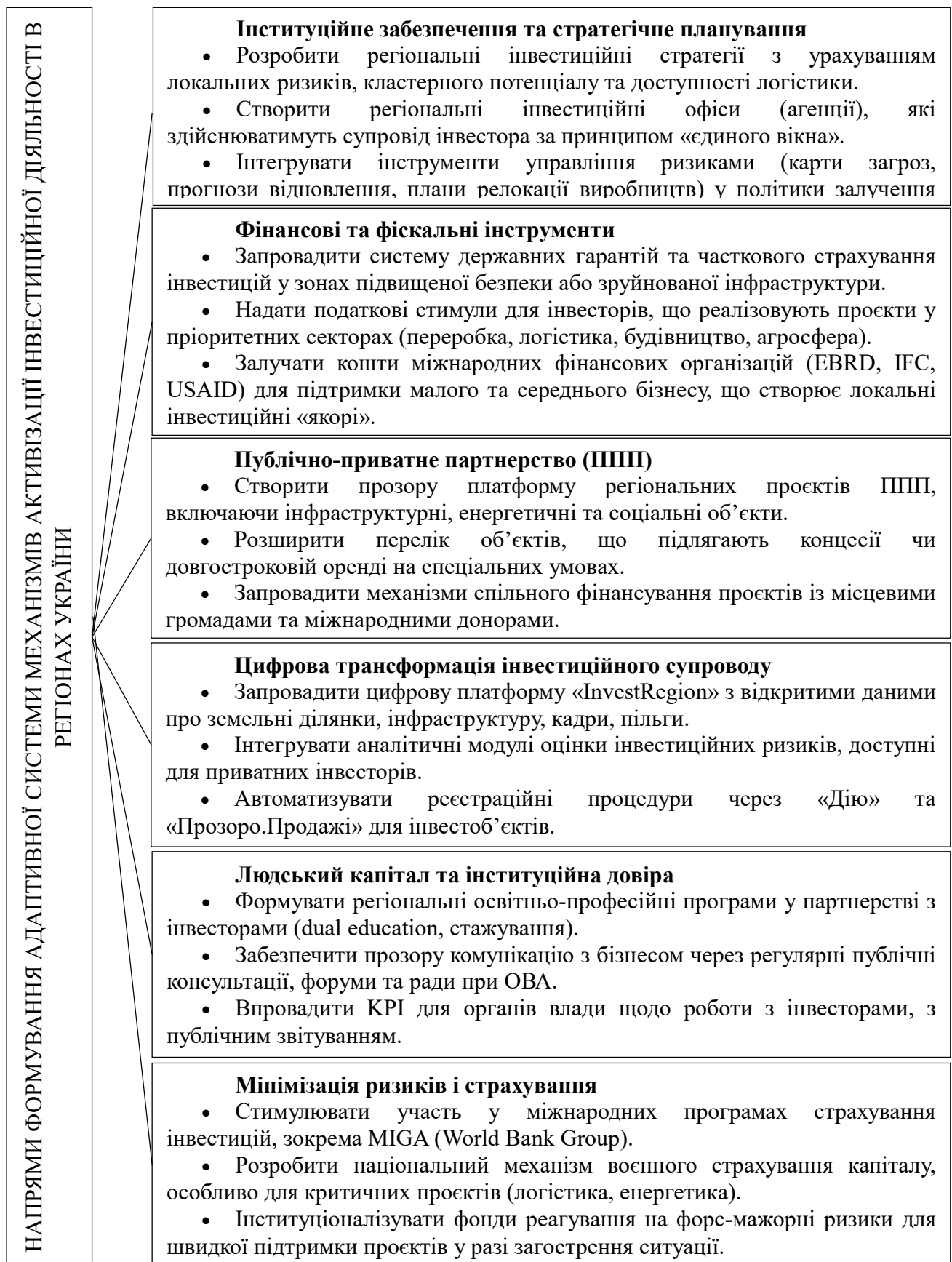
Найбільші втрати обсягу ПІІ спостерігаються в Чернівецькій (–62,7%), Миколаївській (–56,1%), Харківській (–47,6%) та Запорізькій (–45,7%) областях, які зазнали найбільшого відтоку капіталу. Причини: фізична небезпека; руйнування виробничої інфраструктури; скорочення або релокація підприємств; втрата логістичних маршрутів.

Щодо географії інвесторів, то основними донорами ПІІ залишаються Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Швейцарія та Польща. У більшості регіонів спостерігається скорочення капіталу з Кіпру та Нідерландів, що свідчить про зниження участі офшорних і транзитних центрів. Зростання інвестицій з країн ЄС, Швейцарії, Данії, Польщі вказує на переформатування джерел інвестицій на користь більш прозорих європейських партнерів.

Отже, інвестиційна активність в регіонах України в умовах війни є вкрай нерівномірною: позитивні зміни спостерігаються переважно в аграрно орієнтованих та безпечніших регіонах заходу та центру країни; галузі з високою мобільністю (сільське господарство, ІТ, торгівля) демонструють кращу адаптацію до ризиків, тоді як індустріальні регіони залишаються в зоні критичного падіння.

Основними чинниками, що стримують інвестиційну активність у регіонах України в умовах воєнного стану, є: безпекові ризики: воєнні дії, руйнування інфраструктури та енергетичних систем; економічна нестабільність: зниження обсягів виробництва, скорочення споживчого попиту; правова невизначеність: недосконалість законодавства, корупція, слабка судова система [10]. Ці фактори знижують рівень довіри інвесторів та ускладнюють реалізацію інвестиційних проєктів [11].

Практичні рекомендації щодо формування адаптивної системи механізмів активізації інвестиційної діяльності в регіонах України в умовах воєнного стану та посткризового відновлення, з орієнтацією на мінімізацію ризиків і мобілізацію ресурсів представлено на рис. 1:

Запропоновані заходи мають забезпечити адаптивність, диверсифікацію джерел фінансування, прозорість процедур і партнерство публічного та приватного секторів. Це дозволить підвищити інвестиційну привабливість регіонів навіть у високоризикових умовах та закласти основу для їх відновлення і сталого розвитку.

Висновки. Сучасний стан інвестиційної діяльності в регіонах України характеризується значними викликами, зумовленими воєнним станом. Проте, за умови реалізації ефективної інвестиційної політики, спрямованої на мінімізацію ризиків та створення сприятливого інвестиційного клімату, можливе відновлення та розвиток регіональної економіки. Політика регіонального розвитку має враховувати необхідність диверсифікації інвестгалузей та джерел капіталу, створення механізмів страхування ризиків та підтримки бізнесу у зонах підвищеної небезпеки. Перспективи подальших досліджень визначено у напрямі моделювання сценаріїв регіонального відновлення через інвестиційну призму, з урахуванням галузевих і територіальних пріоритетів.

Література

1. Славкова А. А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>.
2. Штань М. В. Державна інвестиційна політика повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-39>.
3. Ащеулова О. М., Донець Д. М., Остропольська Є. В. Залучення інвестицій у повоєнну відбудову України: можливості та виклики. *Академічні візії*. 2023. № 25. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10257554>. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/756/713/721>.

4. Пишний М. В., Олійник О. А., Вишневський Р. А. Інвестиційні моделі відновлення економіки України після війни. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14593400>.
5. Васаженко Н. О., Ставнича Н. О., Кобилянський О. О. Інвестиційна політика в Україні в умовах військового стану. Вінницький національний технічний університет. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/40717> (дата звернення: 01.05.2025).
6. Міністерство економіки України. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973> (дата звернення: 01.05.2025).
7. Міністерство економіки України. Інвестиційна діяльність в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://me.gov.ua/view/a552d111-ce35-4b57-81ad-de90be7de2dc> (дата звернення: 01.05.2025).
8. Григоренко Ю. Інвестклімат в Україні очікувано погіршиться у 2025 році. *GMK Center*. 2025. 28 квітня. URL: <https://gmk.center/ua/posts/investklimat-v-ukraini-ochikuvano-pogirshuietsia-u-2025-rotsi> (дата звернення: 01.05.2025).
9. Корніюк А., Торячик В. Прямі іноземні інвестиції у регіони України за час повномасштабного вторгнення. *Інститут аналітики та адвокатури*. 2024. 24 грудня. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion> (дата звернення: 01.05.2025).
10. Гуцан Т. Г., Мельникова О. В. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2024. Т. 87. № 2. С. 30–39. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.
11. Торбич Б. В., Волос М. В., Гарбуз М. О., Соколов А. В., Солодкий І. С

References

1. Slavkova, A.A. and Kolisnyk, D.R. (2023), “Investment attractiveness of Ukraine: realities under war and post-war recovery prospects”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 56, <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>.
2. Shtan, M.V. (2024), “State investment policy of post-war recovery”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 66, <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-39>.
3. Ashcheulova, O.M., Donets, D.M. and Ostropolska, Ye.V. (2023), “Attracting investment in Ukraine’s post-war recovery: opportunities and challenges”, *Akademichni vizii*, vol. 25, <https://doi.org/10.5281/zenodo.10257554>, available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/756/713/721> (Accessed 01 May 2025).
4. Pyshnyi, M.V., Oliinyk, O.A. and Vyshnevskyi, R.A. (2025), “Investment models for Ukraine’s economic recovery after the war”, *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, vol. 14, <https://doi.org/10.5281/zenodo.14593400>.
5. Vasazhenko, N.O., Stavnycha, N.O. and Kobylanskyi, O.O. (2024), “Investment policy in Ukraine under martial law”, Vinnytsia National Technical University, available at: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/40717> (Accessed 01 May 2025).
6. Ministry of Economy of Ukraine (2022), “Investment activity in Ukraine for 2022”, available at: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973> (Accessed 01 May 2025).
7. Ministry of Economy of Ukraine (2024), “Investment activity in Ukraine”, available at: [https://me.gov.ua/view/a5](https://me.gov.ua/view/a552d111-ce35-4b57-81ad-de90be7de2dc)

8. Hryhorenko, Yu. (2025), “Investment climate in Ukraine is expected to worsen in 2025”, *GMK Center*, 28 April, available at: <https://gmk.center/ua/posts/investklimat-v-ukraini-ochikuvano-pogirshuietsia-u-2025-rotsi> (Accessed 01 May 2025).
9. Korniyuk, A. and Toryachyk, V. (2024), “Foreign direct investment in the regions of Ukraine during the full-scale invasion”, Institute for Analytics and Advocacy, 24 December, available at: <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion> (Accessed 01 May 2025).
10. Hutsan, T.H. and Melnykova, O.V. (2024), “Trends in Ukraine’s investment attractiveness under martial law”, *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 87, no. 2, pp. 30–39, https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.
11. Torbych, B.V., Volos, M.V., Harbuz, M.O., Sokolov, A.V., Solodkyi, I.S. and Yakubets, M.R. (2024), “Principles of improving the investment climate under martial law”, *Akademichni vizii*, vol. 27, <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10461140>.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2025 р.